

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet / Tanszék	Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		LLM1025 Kognitív nyelvészet						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve				dr. Fazakas Emese, egyetemi docens				
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve				drd. Dimény Hajnalka, egyetemi tanársegéd				
2.4 Tanulmányi év	1	2.5 Félév	1	2.6 Az értékelés módja	K	2.7 A tantárgy típusa	Tartalma szerint	DS
							A tantárgy jellege (kötelező/választható/faktultatív)	Kötelező

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1 Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium	1
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	42	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium	14
A tanulmányi idő elosztása:					
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					18
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					15
Szemináriumok / házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					20
Konzultáció					3
Vizsgák					2
Más tevékenységek.....					
3.7 Egyéni munka össz-óraszám	58				
3.8 A félév össz-óraszám	100				
3.9 Kreditszám	4				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	esetenként laptop, vetítő
5.2 A szeminárium lebonyolításának feltételei	laptop, vetítő, internetkapcsolat

6. Elsajátítandó kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<p>C3.4. A nyelvészeti elméletek vitatott problémáinak felismerése, az információforrások rangsorolása és kritikai értékelése.</p> <p>C3.5. A mai nyelvészet újabb, kognitív, antropológiai, pragmatikai módszereinek ismerete.</p> <p>C5. A mai magyar nyelv fonetikai, lexikális és grammatikai szintjeinek leírása: a nyelvi jelenségek kognitív nyelvészeti leírása.</p>
Általános kompetenciák	CT3 Egyéni kutatás a szakirodalom által feltárt nyelvi jelenségek kapcsán.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> A hallgatók érdeklődésének felkeltése a nyelvészet modern elméletei iránt, az interdiszciplináris szemlélet kialakítása
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> A hallgatók megismertetése a kognitív nyelvészet alapjaival és azokkal az általános alapelvekkel, amelyeknek keretében a mai kognitív nyelvészet a szemantikai jelenségeket értelmezi A kognitív nyelvészet főbb kutatási területeinek megismertetése: a konceptualizáció általános problémája, a nyelvi kategorizáció, a nyelvi világmodell, valamint a metafora és a metonímia interpretációja a kognitív nyelvészetben

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. A kognitív nyelvészet helye a kognitív tudományok között. Gondolkodás és nyelv viszonya	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
2. Kulcsfogalmak: prototípus és kategorizáció, alapkategóriák, idealizált kognitív modellek	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
3. A nyelvi észlelési feltételek és a profilírozás	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
4. A nyelvi észlelési feltételek: gyakorlati alkalmazás	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	házi dolgozat megbeszélése
5. Tér(iség) és térvizonyok (univerzális és nyelvspecifikus sajátosságok, tárgy- és helymegnevezés, háttér/S – figura/M)	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
6. A tárgyak közötti távolság és a mozgás irányának nyelvi kódolása; a távolság és az irány kombinációja	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
7. A mozgás a világ nyelvi képében: faktív és fiktív mozgás	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	házi dolgozat megbeszélése
8. Motiváltság és ikonicitás, az értékjelentés fogalma	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
9. A metaforák fajtái (strukturális, ontológiai, orientációs metaforák; kereszt-metaforikus kapcsolatok)	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös	

	problémamegoldás	
10. Embodiment, a metafora és a fogalmi integráció	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
11. Nyelvi anyagok feldolgozása: az út, a teher és az idő	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	házi dolgozat megbeszélése
12. A metafora és a metonímia	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
13. A sztereotípiák, az előítéletek és a kategorizáció	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
14. A tanultak alapján nyelvi anyag elemzése; az eddigi házi dolgozatok kiértékelése	előadás, probléma-felvetés, magyarázat, kérdés, közös problémamegoldás	
<p>Bibliográfia Kötelező: Csányi Vilmos: <i>Az emberi természet. Humánetológia.</i> Vince Kiadó, 2003. Kövecses Zoltán – Benczes Réka: <i>Kognitív nyelvészet.</i> Akadémiai Kiadó, Bp., 2010. Szilágyi N. Sándor: <i>Hogyan teremtsünk világot?</i> Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára. Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996. Szilágyi N. Sándor: <i>A jelentésvilág szerkezete.</i> (Előadás a Mindentudás Egyetemén): http://www.mindentudas.hu/szilagyi/index.html Ajánlott: Jackendoff, Ray: <i>Mi egy fogalom, ha megragadható?</i> Janus IX. 1. 15–21. (1989/1992) Kövecses Zoltán: <i>A metafora.</i> Budapest, TypoText, 2005. Lakoff, George: Néhány empirikus megjegyzés a fogalmak természetéről. <i>Janus IX.</i> 1. 97–120. (1989/1992) Lakoff, George – Johnson, Mark: <i>Metaphors We Live By.</i> Chicago, 1980. Lakoff, George – Turner, Mark: <i>More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor.</i> Pléh Csaba, Győri Miklós (szerk.): <i>A kognitív szemlélet és a nyelv kutatása.</i> Budapest, Pólya Kiadó, 1998.</p>		
8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
<p>1. Bevezető szeminárium. A tematika megbeszélése, bibliográfiai eligazítás a tantárgyhoz. Bevezetés: Miről szól a kognitív nyelvészet? Ajánlott szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> Banczerowski Janusz: A kognitív nyelvészet alapelvei. In: <i>Magyar Nyelvőr</i> 123. évfolyam 1. szám (http://c3.hu/~nyelvor/tart.htm) Banczerowski Janusz: Néhány megjegyzés a nyelv kognitív felfogásához. In: Banczerowski Janusz: <i>A világ nyelvi képe.</i> Budapest, Tinta Kiadó, 2008. 94–99. Evans, Vyvyan – Green, Melanie: The nature of cognitive linguistics: assumptions and commitments. In: Uók: <i>Cognitive Linguistics. An Introduction.</i> Edinburgh University Press, 2006. 27–54. 	<p>Problémafelvetés, tájékoztatás, magyarázat. Kísérlet, egyéni munka, frontális megbeszélés</p>	
<p>2-3. Nyelvi észlelés. Nyelvi kategorizáció Kötelező szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> Szilágyi N. Sándor: <i>A jelentésvilág szerkezete</i> (Előadás a Mindentudás egyetemén) Elérhető: http://tinyurl.com/zu5my2d (2016. október 1.) – a 2. szemináriumra <p>Ajánlott szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rákos Attila: Mire jók a testrésznevek? <i>Nyelv és tudomány</i> 2021. október 12. Elérhető: https://m.nyest.hu/hirek/mire-jok-a-testreszek (2021. szeptember 20.) 	<p>Közös megbeszélés, a szakirodalom alapján történő elemzés</p>	<p>Házi feladat a 2. szemináriumra: Mi van más nyelvekben? (Macskás)</p> <p>Házi feladat a 3. szemináriumra: Nyelvtani kategóriák</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Szilágyi N. Sándor: <i>Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára</i>. Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996. 79–99. • Rosch, Eleanor: Egyetemes és kulturálisan specifikus jegyek az emberi kategorizációban. In: Boross Otília – Pléh Csaba: <i>Bevezetés a pszichológiába</i>. Budapest, Osiris, 2004, 272–290. • Croft, William – Cruse, Alan: A conceptual approach to linguistic analysis. In: Uők: <i>Cognitive linguistics</i>. Cambridge University Press, 2004, 7–106. • Tolcsvai Nagy Gábor: A kategorizáció. In: Uő: <i>Kognitív szemantika</i>. Nyitra, Europica varietas, 2011, 24–31. • Banczerowski Janusz: “Kategoróriák, kategorizáció és a szavak mögött rejlő világ (világok)”. In: Banczerowski Janusz: <i>A világ nyelvi képe</i>. Budapest, Tinta Kiadó, 2008, 122–130. • Banczerowski Janusz: A nyelvi kategorizálás nem tipikus esetei. In: <i>Magyar Nyelvőr</i> 123. évfolyam 3. szám (http://c3.hu/~nyelvor/tart.htm) • Evans, Vyvyan - Green, Melanie: Categorisation and idealised cognitive models: <i>Cognitive Linguistics. An introduction</i>. Edinburgh University Press, 2006, 248–285. • Kövecses Zoltán – Benczes Réka: A kategorizáció különböző szintjei. <i>Kognitív nyelvészet</i>. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010, 40–49. • John R. Taylor: Syntactic constructions and prototype categories. In: Michael Tomasello (szerk.): <i>The new psychology of language. Cognitive and functional approaches to language structure</i>. New York: Psychology Press, 2014 • Szilágyi N. Sándor: A denotatív jelentés és funkciója: <i>Hogyan teremtsünk világot?</i> Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996, 37–45.		
<p>4-5. A metafora Ajánlott szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evans, Vyvyan – Green, Melanie: Metaphor and metonymy. <i>Cognitive Linguistics. An introduction</i>. Edinburgh University Press, 2006, 286–327. • Szilágyi N. Sándor: A metafora és a metaforikus jelentés: <i>Hogyan teremtsünk világot?</i> Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996, 45–49. • Szilágyi N. Sándor: A strukturális metafora: <i>Hogyan teremtsünk világot?</i> Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996, 53–58. • Kövecses Zoltán: Mi a metafora? In: <i>A metafora</i>. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe. Budapest, Typotex Kiadó, 2005, 19–29. • Kövecses Zoltán: <i>A metaforák fajtái</i>. A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe. Budapest, Typotex Kiadó, 2005, 45–57.	Bemutató, csoportmunka, közös megbeszélés	Házi feladat a 4. szemináriumra: „Hogyan beszélünk róla?” feladat
<p>6. A metonímia. A zoomorfizmus Ajánlott szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bencze M. Ildikó: Mi a metonímia? Elméletek és kísérletek a metonímiakutatásban: <i>Magyar Pszichológiai Szemle</i> 64. 4., 677–696. • Evans, Vyvyan - Green, Melanie: Metaphor and metonymy: <i>Cognitive Linguistics. An introduction</i>.	Csoportmunka, egyéni munka, frontális megbeszélés	Vizsgafeladat: Szaknyelvi metaforák

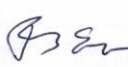

<p>Edinburgh University Press, 2006, 286–327.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kövecses Zoltán: Egy másik alakzat: a metonímia. <i>A metafora</i>. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe. Budapest, Typotex Kiadó, 2005, 147–166. • Szilágyi N. Sándor: A metonímia: jelentés vagy szabály kérdése? In: Uő: <i>Hogyan teremtünk világot?</i> Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996, 49–53. • Szilágyi N. Sándor: A nyelvi világ régiói. In: Uő: <i>Hogyan teremtünk világot?</i> Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács, 1996, 81–99. 		
<p>7. Az ige kognitív nyelvészeti megközelítésben Ajánlott szakirodalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • William Croft – D. Alan Cruse: Conceptualization and construal operations. In: Uők: <i>Cognitive linguistics</i>. Cambridge University Press, 2004 • Leonard Talmy: Lexicalization patterns: In: Uő: <i>Toward a cognitive semantics II. Typology and process in concept structuring</i>. MIT Press, 2000 	Egyéni munka, közös megbeszélés	Vizsgafeladat: Kérdések
<p>Bibliográfia: Lásd az egyes szemináriumi témáknál.</p>		

9. A szakmai területek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvadásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával

<p>Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp a Megyei Tanfelügyelőségekkel.</p>
---

10. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési szempontok	10.2 Értékelési módok	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Ismeretszint, gyakorlati alkalmazás és a terminológia megfelelő használata	1. Az évközi 3 házi dolgozat – 50% 2. Kollokvium házidolgozat alapján és egy 20 kérdésből álló kvíz készítése Csányi Vilmos könyve alapján – 50%	50%
10.5 Szeminárium	1. A megbeszélte jelenségek pontos ismerete 2. A terminológia pontos és megfelelő használata 3. Az elméletek gyakorlati alkalmazása	A vizsgafeladatokra kapott pontszámok alapján (lásd feljebb a <i>Megjegyzések</i> oszlopot).	50%
<p>10.6 Minimális követelmények</p> <ul style="list-style-type: none"> • legalább 5-ös minősítés a három házi dolgozatra (előadás), illetve a kollokviumra • legalább 5-ös minősítés a szemináriumi tevékenységre (vizsgafeladatok) • a házi feladatok elkészítése a megfelelő szemináriumokra 			

A kitöltés időpontja 2021. március 8.	Az előadásért felelős tanár aláírása 	A szemináriumért felelős tanár aláírása
Az intézeti jóváhagyás időpontja	Az intézetvezető aláírása	

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 3
400202, Cluj-Napoca
Tel: 0264 532238
Fax: 0264 432303
E-mail: lett@lett.ubbcluj.ro

A dékáni jóváhagyás időpontja	A felelős dékánhelyettes aláírása	A kar pecsétje
-------------------------------	-----------------------------------	----------------